

บทที่ 1

บทนำ

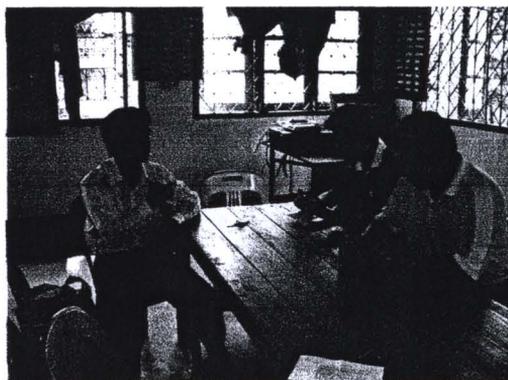
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดย มุ่งเน้นการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และ สาธารณะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการ รักษาและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และ เพื่อการพึ่งพาตนเอง ของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) วิสาหกิจ ชุมชนเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยมีแนวคิดให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ส่งผลทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ มุ่งเน้นให้ประชาชนรวมกลุ่มดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรม เทคโนโลยี ทุนชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีองค์ความรู้ และมีระบบภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำสินค้าและบริการ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมา มีการรวมตัวกันผลิตสินค้าบริการในแต่ละท้องถิ่น นำไป จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการ OTOP และจดทะเบียนในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ การรวมตัวกันของคนในชุมชนในการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชนได้รับการรับรองตาม กฎหมาย ทำให้ภาครัฐได้รับทราบข้อมูลสามารถกำหนดนโยบายได้ถูกต้องตรงความต้องการ ตำบล

สันดอนแก้วเป็น ตำบลหนึ่งในอำเภอแม่ทะ และมีกลุ่มวิสาหกิจค่อนข้างหลากหลายแต่ส่วนใหญ่จะเป็นวิสาหกิจที่ อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับทุนท้องถิ่นผลิตสินค้าและบริการ เพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนและ บุคคลภายนอก รวมไปถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตน้ำดื่ม โดยใช้ชื่อว่า “น้ำดื่มชุมชนสันดอนแก้ว” ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่อาศัยทุนทางธรรมชาติ จากภูมิประเทศของตำบลสันดอนแก้วจะเป็นป่าต้นน้ำ ทำให้มีน้ำไหลจากภูเขาลงมายังที่ราบไม่ขาดสาย ทางกลุ่มจึงมีวัตถุดิบที่จะผลิตน้ำดื่มอย่างเพียงพอ

ภาพที่ 1-1 การลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มน้ำดื่มชุมชนบ้านสันดอนแก้ว หมู่ 1 เขตตรวจสอบปัญหาและค้นหาปัญหาโจทย์วิจัย

จากการลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนของเทศบาลตำบลศิริราช อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ในช่วงเดือน มีนาคม – พฤษภาคม 2553 สังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนได้เสียกับโครงการน้ำดื่มชุมชนสันดอนแก้ว ปรากฏว่า ปัจจุบันทางกลุ่มกำลังประสบปัญหาจากการขาดแคลนภาชนะที่จะบรรจุน้ำจำหน่าย (สัมภาษณ์นายสว่าง อินตา, 30 มีนาคม 2553) เนื่องจากภาชนะบางครั้งเกิดการสูญหาย และบางส่วนเริ่มเสื่อมสภาพ รวมไปถึงขาดแนวทางในการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำดื่มจากเดิมที่จำหน่ายอยู่ ให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมั่นในคุณภาพมากกว่าปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้ว ระบบการจัดทำรายรับรายจ่าย รวมไปถึงสมุดบัญชีต่าง ๆ ที่ใช้ยังไม่ครบถ้วน ซึ่งถ้าไม่ดำเนินการแก้ไขอาจเกิดผลเสียกับความเชื่อมั่นของชาวบ้านได้ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการ ขาดการบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทุนชุมชน หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน “น้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว” ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ปัญหา โอกาส อุปสรรค รวมไปถึงการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจอย่างมั่นคง และยั่งยืน ทั้งนี้แนวทางการบริหารจัดการที่ได้จะเป็นแนวทางสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งก้าวหน้าต่อไป

ปัญหาการวิจัย/โจทย์วิจัย

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางทำได้อย่างไร

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “น้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว”
2. เพื่อศึกษาปัญหาและเหตุปัจจัยของปัญหาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “น้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว”
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “น้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว” แบบมีส่วนร่วม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน น้ำคึมบ้านสันดอนแก้ว รู้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่ม
2. สมาชิกกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงต้นทุนในการผลิตน้ำคึม ค่อดัง และ ค่อบวด กระปุก

3. เอกสารประกอบการลงบัญชี สมุดบัญชี และระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนน้ำคึมบ้านสันดอนแก้ว เป็นระบบและ มีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัย ได้แบ่งแยกขอบเขตในการศึกษาโดยแบ่งแยกขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการภายในกลุ่ม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน น้ำคึมชุมชนบ้านสันดอนแก้ว ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาได้แก่ ทีมงานบริหาร สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และทีมที่ปรึกษา น้ำคึมบ้านสันดอนแก้ว หมู่ 1 ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 15 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาคือ บ้านสันดอนแก้ว หมู่ที่ 1 ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 – พฤษภาคม 2554

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มกิจการของชุมชนในการผลิต แปรรูป และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการและผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันขององค์กร ประกอบด้วย การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชี

การพัฒนาประสิทธิภาพ หมายถึง กระบวนการหรือการกระทำให้การบริหารจัดการที่มีอยู่เดิม ดีขึ้น เช่น มีการควบคุมทางการเงินการบัญชีที่ดีขึ้น เป็นต้น

กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการค้นหาคำตอบ หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยการลงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชากร เพื่อให้แนวทางหรือคำตอบที่ได้มาจากการผสมผสานองค์ความรู้ของนักวิจัย และกลุ่มประชากร